

Marszałek Michał Rola-Żymierski (1945)

Michał Rola-Żymierski

(właściwie: Michał Łyżwiński)

(4.06.1890, Kraków - 16.10.1989, Warszawa), Marszałek Polski

Honorowy Obywatel Miasta Torunia

Urodził się w Krakowie, w rodzinie inteligenckiej, jako s. Wojciecha Łyżwińskiego i Marii z Buczków. Maturę zdał w 1908 r. Następnie studiował prawo na UJ i ekonomię na Akademii Handlowej w Krakowie. W końcu 1913 r. zmienił nazwisko na Żymirski, po tym, jak jego brat Jan wziął udział w mordzie rabunkowej na kierowniku jednej z krakowskich księgarni (30 września 1913 r.). Wskutek sprzeciwu rodu Żymirskich, dodał do nazwiska literę "e" i zmienił nazwisko na Żymierski. "Rola" to pseudonim z czasów II wojny światowej.

Od 1909 r. działał w ruchu niepodległościowym. Należał do organizacji Zarzewie, a następnie do Polskich Drużyn Strzeleckich. W latach 1912-1914 służył w armii austriackiej. Wstąpił do Legionów, początkowo jako dowódca kompanii i batalionu I Brygady. Latem 1915 r. był komendantem POW, wówczas już w stopniu majora. Później był dowódcą pułków w I i II brygadzie. W lipcu 1917 r. mianowany został dowódcą 2 pułku piechoty II Brygady Legionów Polskich w Polskim Korpusie Posiłkowym. W lutym 1918 r. był inicjatorem buntu II Brygady Legionów i przejścia jej przez linię frontu pod Rarańczą na Ukrainie. Przekazał dowództwo brygady generałowi Józefowi Hallerowi. Po przejściu frontu został mianowany szefem sztabu II Korpusu Polskiego w Rosji w stopniu pułkownika. Po rozbrojeniu Korpusu przez Niemców po bitwie pod Kaniowem w maju 1918 r. służył na stanowiskach dowódczych w POW w Rosji. Był m.in. dowódcą 2 pułku piechoty w 4 dywizji piechoty gen. Lucjana Żeligowskiego.

Od odrodzeniu się państwa polskiego służył od 1919 r. w Wojsku Polskim. W sierpniu 1919 w związku z wybuchem I Powstania Śląskiego został kierownikiem ekspozytury Naczelnego Dowództwa ds. powstania śląskiego z zadaniem kierowania akcją powstańczą na terenie Górnego Śląska. W latach 1919-1920 uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W latach 1922-1923 studiował w Wyższej Szkole Wojennej (École Supérieure de Guerre) w Paryżu, a następnie został stażystą we francuskim Sztabie Generalnym. W 1924 r., mając zaledwie 35 lat, został mianowany do stopnia generała brygady i objął stanowisko zastępcy szefa administracji armii do spraw uzbrojenia w MSW. W trakcie zamachu majowego w 1926 r. stanął po stronie rządu, za co został aresztowany wraz z generałami Tadeuszem Rozwadowskim, Juliuszem Malczewskim i Włodzimierzem Zagórskim.

6 września 1927 r. został skazany na 5 lat więzienia za nadużycia finansowe przy dostawach dla armii. Oskarżono go i udowodniono mu branie łapówek od firmy "Protekta" produkującej maski przeciwgazowe. Zdegradowano go, pozbawiono odznaczeń i wydano z armii. Wyrok odbywał w więzieniach na warszawskim Mokotowie i w Cieszynie. Po wyjściu na wolność w 1931 r. nawiązał pierwsze kontakty z komunistami. Wyjechał do Francji, gdzie wstąpił do KPP. W 1932 r. został zwierzbowany do współpracy przez wywiad radziecki. Współpraca została zerwana w 1937 r., gdyż Rosjanie podejrzewali, że wprowadza ich w błąd, przekazując nieprawdziwe informacje. Do Polski powrócił w październiku 1938 r.

W czasie okupacji niemieckiej utrzymywał kontakty z komunistyczną grupą "Sierp i Młot". W latach 1940-1941 próbował się dostać do którejś z organizacji podziemnych, ale nigdzie nie został przyjęty. Ponownie zaofiarował swoje usługi wywiadowi radzieckiemu w 1940 r., lecz ten nawiązał z nim współpracę dopiero w 1942 r. Od wiosny 1943 r. był związany z PPR, GL, a później AL. W maju 1943 r. został doradcą ds. wojskowych w Sztabie Głównym GL jako generał "Józef". 1 stycznia 1944 r. został mianowany naczelnym dowódcą AL, przyjął wówczas pseudonim "Rola". Kilka miesięcy później (21 lipca) awansował do stopnia generała broni i został Naczelnym Dowódcą WP. 3 maja 1945 r. nadano mu stopień Marszałka Polski.

Po zakończeniu II wojny światowej usiłowano go przedstawić jako ofiarę represji politycznych, nie

wspominając o kryminalnym charakterze postawionych mu przed wojną zarzutów. W latach 1944-1947 jako dowódca AL i naczelny dowódca WP zatwierdzał wyroki śmierci na żołnierzy AK wydawane przez sądy wojskowe PKWN. Był członkiem prezydium KRN, a w latach 1944-1949 Ministrem Obrony Narodowej. Miał się wówczas sprzeciwiać sowietyzacji polskiego wojska. W 1949 r. usunięty z tej funkcji. Był bowiem zwolennikiem i realizatorem tezy, że przedwojenni oficerowie WP powinni mieć dostęp do najwyższych stanowisk w powojennej armii, oficerowie zaś Armii Czerwonej powinni stopniowo ją opuszczać i wracać do ZSRR. Przewidywał ich pełne wycofanie do 1952 r. W latach 1949-1952 był członkiem Rady Państwa i posłem.

Lata 1952-1955 spędził w więzieniu, tym razem z powodów politycznych. W ramach czystek stalinowskich został fałszywie oskarżony o współpracę z obcym wywiadem i skazany na śmierć. 19 sierpnia 1955 r. wypuszczono go na wolność i zrehabilitowano. Od grudnia 1956 do 1967 r. pełnił mało eksponowane stanowisko wiceprezesa NBP. W 1974 r. został honorowym prezesem ZBOWiD. W 1981 r. poparł wprowadzenie stanu wojennego. Członkiem PZPR pozostawał do 1986 r., a dopiero w 1981 r. ujawniono publicznie, że do niej należy. Zmarł w wieku 99 lat. Pochowano go na warszawskich Powązkach. Nieznani sprawcy dwukrotnie oblewali jego grób czerwoną farbą.

Żymierski jest dotąd Honorowym Obywatelom miasta Torunia, który to tytuł nadano mu 29 listopada 1945 r. Tegoż bowiem dnia o godz. 17.20 rozpoczęło się nadzwyczajne posiedzenie MRN, którego jedynym punktem było podjęcie uchwały w sprawie nadania honorowego obywatelstwa Marszałkowi Rola-Żymierskiemu. Posiedzeniu przewodniczył, z powodu służbowej nieobecności przewodniczącego Zygmunta Chojnickiego, członek Prezydium - Emilian Ogłóza. Obecnych było 36 radnych, nieobecność zaś usprawiedliwiło ośmiu. Po zagajeniu sprawy "Miejska Rada Narodowa w podniosłym nastroju, przez powstanie z miejsc, powzięła jednomyślnie następującą uchwałę: My, Rada Narodowa i Zarząd miasta Torunia, czyniąc imieniem całego społeczeństwa toruńskiego, pomni historii łączącej miasto od szeregu stuleci z Wojskiem Polskim, pomni wyczynów naszej Armii, zmuszonej walczyć poza granicami Państwa o wolność Rzeczypospolitej, pomni chwalebnych chwil, gdy po pięćdziesięciu latami niewoli Żołnierz Polski zdobywał piędź po piędzi Ziemię Polską i uwolnił je pod Twoim dowództwem Obywatelu Marszałku, wyrażamy nasz głęboki hołd dla bohaterskiej odrodzonej Armii Polskiej i obdarzamy niniejszym aktem uroczystym Jej Wodza najwyższą godnością, jaką rozporządzamy, nadając Marszałkowi Polski Michałowi Rola-Żymierskiemu Obywatelstwo Honorowe Miasta Torunia". Następnie odbyło się zwykłe posiedzenie MRN.

Dyplom Honorowego Obywatela miasta Torunia Żymierski odebrał dopiero w dwa lata później. W dniu 16 maja 1947 r. o godz. 18 na Rynku Staromiejskim rozpoczęło się nadzwyczajne, uroczyste, publiczne posiedzenie MRN w Toruniu. Przed ratuszem ustawili się kompanie honorowe garnizonu toruńskiego, poczty sztandarowe partii politycznych, organizacji społecznych, związków zawodowych, licznie zgromadzona młodzież akademicka, szkół średnich i powszechnych, robotnicy z fabryk i pracownicy instytucji, przedstawiciele partii politycznych, władz państwowych oraz licznie zebrane społeczeństwo toruńskie. Przewodniczący MRN Zygmunt Chojnicki, przy współudziale członków MRN i członków ZM, powitał przybyłego o 18.10 Marszałka "wśród niemiłkających entuzjastycznych owacji". Orkiestra odegrała hymn narodowy, a delegacje dzieci szkolnych w strojach narodowych wręczyły Marszałkowi wiązanki kwiatów.

Przemówienie wygłosił Zygmunt Chojnicki, stwierdzając m.in.: "Otwierając dzisiejsze publiczne, uroczyste i nadzwyczajne posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej witam Cię Obywatelu Marszałku w naszym siedemsetletnim grodzie i jednocześnie pragnę wyrazić podziękowanie imieniem wszystkich obywateli naszego miasta, żeś raczył przybyć do nas osobiście przyjąć godność Obywatela Honorowego tego miasta, którego mieszkańcy, w uznaniu Twych zasług przy wyzwoleniu od najeźdźcy hitlerowskiego oraz odbudowie naszej siły zbrojnej i państwa, postanowili uczcić Cię tą najwyższą godnością, jaką do swej dyspozycji posiadają i powzięli uchwałę na plenarnym posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej w dniu 29 listopada 1945 r., mocą której stanowili, że Obywatel Michał Rola-Żymierski, Marszałek Polski, dobrze zasłużył się krajowi, przeto godzien jest być zapisanym w kronikach Torunia, miasta, którego przeszłość historyczna jest częścią składową historii Polski tak w rozwoju, jak i chwale, tak w upadku, jak i odrodzeniu".

Prezydent miasta Władysław Dobrowolski, wręczając dyplom, odczytał uchwałę MRN z 29 listopada 1945 r. Następnie Marszałek podziękował, a na zakończenie przemówienia wzniósł okrzyk na cześć wolnej i demokratycznej Ojczyzny. "Tłumy z entuzjazmem podjęły okrzyk", a orkiestra odegrała

hymn państwowy.

Posiedzenie MRN zakończono o 18.55 odśpiewaniem "Roty". Po posiedzeniu odbyła się defilada na Rynku Staromiejskim, w której wzięło udział wojsko z Oficerską Szkołą Artylerii na czele, oraz wszyscy przybyli: "Podczas przemarszu wiwatowano na cześć naczelnego dowódcy armii polskiej. Dzieci rzucały wiązanki kwiatów i wznosiły okrzyki »Niech żyje«. Na uśmiechniętej twarzy Marszałka Żymierskiego widniała radość i prawdziwe żołnierskie wzruszenie" - zaprotekował sekretarz MRN Władysław Łukaszewski.

Tytuł honorowego obywatela nadał Żymierskiemu nie tylko Toruń, lecz także Kłodzko (1945), Łęczyca (30 marca 1947), Bielsko-Biała (1948) i Sosnowiec (1985) W dniu 25 września 1947 r. taki tytuł nadała mu MRN miasta Włocławka, m.in. motywując to wielkimi zasługami położonymi w walce o wyzwolenie Polski spod okupacji hitlerowskiej oraz "dwukrotnie wykazaną opiekę nad miastem przez wydanie polecenia budowy mostu pontonowego na Wiśle, dzięki czemu Włocławek otrzymał komunikację ze swym zapleczem gospodarczym i rolniczym". 5 czerwca 2006 r. Rada Miasta Włocławka odebrała mu jednak ten tytuł, stwierdzając, że Żymierski "dopuścił się czynu, wskutek którego stał się nadania niegodny". W uzasadnieniu wniosku wymieniono nie jeden, lecz kilka czynów uznanych za niehonorowe, a skierowanych przede wszystkim przeciw żołnierzom AK. Podobnie uczyniła w 1991 r. Rada Miasta Bielska-Białej, a w czerwcu 2008 r. Rada Miejska Sosnowca.

Źródła: AP Toruń, Miejska Rada Narodowa w Toruniu, 1945-1950, sygn. 7, s.139-141, 695-699. AP w Toruniu, Oddział we Włocławku, Miejska Rada Narodowa i Zarząd Miejski we Włocławku z lat 1945-1950, sygn. 14, protokół nr 45.

Opracował: prof. Jacek Wijaczka

[>>> Wróć do listy Honorowych Obywateli Miasta Torunia](#) [1]

Odnośniki:

[1] <https://www.torun.pl/pl/node/1663>